

Як бачимо, коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем характеризується загальною спадною тенденцією. Так, у 2013 році він був найвищим, що пояснюється низькою обліковою ставкою, незважаючи на невисоку дохідність кредитного портфеля вітчизняних банків. А вже у 2015 році дохідність кредитного портфеля підвищується, а одночасно підвищується і облікова ставка НБУ, що призводить до негативного значення показника управління кредитним портфелем банків України. Разом із тим, у 2016 році ефективність управління кредитним портфелем зросла завдяки підвищенню його дохідності, однак значення показника ризику кредитного портфеля свідчить про збільшення проблемних кредитів у банківській системі України.

Таким чином, ефективність управління кредитним портфелем визначалася двома факторами: перевищенням дохідності кредитного портфеля над безризиковою ставкою та величиною кредитного ризику. Зростання та досягнення позитивного значення коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем у 2016 році було забезпечене за рахунок значного збільшення дохідності на фоні зростання ризику. Тож проведення низки заходів щодо підвищення якості та ефективності управління кредитним портфелем є пріоритетним питанням для забезпечення стабільного та успішного функціонування як окремих банків, так і всієї банківської системи України.

Література:

1. Жукова Н. К. Визначення ефективності кредитної діяльності комерційних банків в Україні / Н. К. Жукова, В. В. Пересунько // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – № 5. – С. 43-47.
2. Лисенок О. В. Оцінка ефективності кредитної діяльності вітчизняних банків / О. В. Лисенок // Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 7. – С. 64-68.
3. Показники банківської системи [Електронний ресурс] // Офіційний сайт НБУ. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
4. Руднева С. О. Аналіз якості та ефективності управління кредитним портфелем банків України / С. О. Руднева // Вісник Хмельницького національного університету – 2015. – № 4. – С. 32-36.
5. Семеніхіна В. В. Розвиток кредитної діяльності вітчизняних банків та їх інтеграції у світову фінансову систему / В. В. Семеніхіна, А. І. Семененко // Економічні та маркетингові дослідження виробничо-підприємницької діяльності. – 2008. – № 3. – С. 14-19.

УДК 336.278

Т. І. Галецька,
Національний університет «Острозька академія»,
tanya.galetska@oa.edu.ua
Р. З. Недзельський,
Національний університет «Острозька академія»,
ruslan.nedzelskyi@oa.edu.ua

ВПЛИВ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ НА РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Однією із важливих проблем економічного розвитку України є стрімке зростання розміру державного боргу. Це загострює проблему ефективності управління запозиченнями на сучасному етапі, адже значне збільшення обсягів державного боргу може стати загрозою для боргової безпеки нашої країни. Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України», боргова безпека – це такий рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи [1]. Значний державний борг може призвести до поглиблення економічної кризи в країні.

Проблеми державного боргу та його впливу на економічний розвиток країни присвячено чимало наукових праць дослідників. Серед вітчизняних вчених, які ґрунтовно розробляли теоретичні та практичні аспекти даної проблематики, слід зазначити О. І. Барановського, Т. Г. Бондарчука, Т. П. Вахненко, О. А. Колота, О. Ф. Новікова, Р. В. Покотиленко, О. В. Царука та ін. Аналіз передумов та стану боргової безпеки здійснювали такі зарубіжні науковці, як Дж. Бьюкенен, Дж. Кейнс, А. Лернер, Дж. Стігліц, П. Харрод та ін.

Метою дослідження є визначення основних індикаторів боргової безпеки, що демонструють її вплив на економічний розвиток країни на сучасному етапі та побудова регресійної моделі.

Нажаль сучасна економічна ситуація в Україні ускладнюється підвищенням боргового навантаження до критичного рівня. Загальновідомо, що надлишкове залучення коштів та неефективне їх використання негативно впливає не тільки на поточний стан національної економі-

ки, але і на довгострокову перспективу її розвитку. Досвід низки країн свідчить, що за критичного нагромадження державного боргу може виникнути боргова криза. Тому першочерговими завданнями боргової політики держави є виявлення та аналіз загроз, розробка та впровадження заходів, спрямованих на їх усунення та запобігання в майбутньому.

Для побудови моделі використовувалися часові ряди даних за 2000-2016 рр. з метою усунення неточностей моделі, які могли б виникнути через економічну кризу 1990-их. Першочергово під час дослідження індикаторів було виділено 12 параметрів економічної безпеки, які, за нашим припущенням, мали б продемонструвати вплив на рівень ВВП. В подальшому дані було пронормовано: числові показники – за допомогою СКВ, а відсоткові – за допомогою логарифма. Проте тестування показало, що тільки 5 чинників чинять суттєвий вплив на результат. Саме тому, нашими факторними змінними у моделі є:

X1 – рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США;

X2 – відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходу державного бюджету, %;

X3 – відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, %;

X4 – відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів державного бюджету, %;

X5 – відношення заборгованості уряду за державними цінними паперами до ВВП, %.

За допомогою VIF-test ми відкинули усі змінні які мали проблему мультиколінеарності. Початкове рівняння мало вигляд:

$$Y = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + a_3X_3 + a_4X_4 + a_5X_5 \quad (1),$$

де Y – ВВП на душу населення, дол. США.

Тепер після усіх нормувань даних, можна приступити до аналізу даних та створення регресійної моделі для наших змінних.

Рівняння регресії повної моделі буде мати наступний вигляд:

$$Y = 2393,21615 + 4,07404301X_1 - 44,8495812X_2 + 88,6992322X_3 - 43,389527X_4 - 59,254824X_5 \quad (2),$$

Рівень детермінації створеної моделі становить. Тобто це означає, що наша модель описує реальне явище на 92%. У нашій повній моделі параметри, які знаходяться перед факторами відображають вплив зміни фактора на результативну змінну. Зокрема, зміна рівня зовнішньої заборгованості на одну особу на 1 одиницю призведе до зміни рівня ВВП на душу населення на 4 одиниці. Зміна відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходу державного бюджету на 1% призведе до зменшення рівня ВВП на душу населення на 45 одиниць. Результатом зміни відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходу державного бюджету на 1 % є збільшення рівня ВВП на душу населення на 89 одиниць.

При збільшенні відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів державного бюджету та відношення заборгованості уряду за державними цінними паперами до ВВП на 1 %, рівень ВВП на душу населення зменшився на 43 та 59 одиниць відповідно.

Одним із показників вибору правильних факторних змінних є t-статистика Стьюдента. Вона показує, нульову гіпотезу про правдивість наших факторних змінних і відмінність їх від 0 (табл. 1).

Позитивним показником, що доказує нам існування істотного зв'язку між нашими змінними є F-статистика Фішера, яка для нашої моделі дорівнює 24,40826.

Позитивними є і результати тесту JB (Жака Бера). Він показує нам, що залишки розподілені за нормальним законом розподілу і дорівнюють 0,96. Оскільки, розрахункове значення JB не перевищує критичного значення статистики, з рівнем значимості 0,05, ми приймаємо нульову гіпотезу і робимо висновок про відповідність залишків нормальному закону розподілу.

Таблиця 1

T-статистика Стьюдента факторних змінних

Змінні	t-статистика
Y	9,860489528
X1	7,002624541
X2	-6,397022158
X3	3,163130484
X4	-1,778624843
X5	-2,537604206

Перевірка на ендогенність, із застосуванням графіків, а також Hausman-тест, довели відсутність ендогенності у нашій моделі.

Застосування White-тесту щодо наявності гетероскедастичності (непостійності дисперсій випадкової величини (залишків), тобто варіація залишків залежить від значень факторних змінних.) показало її відсутність у пропонуваній моделі.

Отже, результати побудови регресійної моделі впливу індикаторів боргової безпеки на рівень ВВП дали змогу виокремити найсуттєвіші з них: рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходу державного бюджету, відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів державного бюджету, відношення заборгованості уряду за державними цінними

паперами до ВВП. Постійний моніторинг стану боргової безпеки та основних макроекономічних показників є необхідним для забезпечення високого рівня боргової безпеки, яка є одним з визначальних чинників соціально-економічного поступу держави.

Література:

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. James GWartney., Robert Lawson., Joshua Hall / Economic Freedom of the World // Annual Report. – 2014. – № 38. – С. 231.
3. KNOEMA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knoema.ru/IMFWEO2015oct/imf-world-economic-outlook-weo-october-2015?action=download>
4. Аналітична записка «Аналіз сучасного стану державного боргу та ключові напрями забезпечення боргової безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_analit/derzh_borg.pdf.
5. Дідур С.В. Аналіз та оцінка боргової безпеки України / С.В. Дідур, В.І. Глухова, Л.І. Скрипник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/102.pdf>

УДК 330.322

С. Ю. Глінчук,
Національний університет «Острозька академія»,
svitlana.hlinchuk@oa.edu.ua

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції вимагає відповідного розвитку матеріально-технічної бази галузі. Для забезпечення широкого відтворення будь-якого сільськогосподарського підприємства виникає необхідність періодичного вкладання коштів в оновлення основних засобів, ремонту, реконструкції, модернізацію будівель, машин, споруд, обладнання, що здійснюється у вигляді капітальних інвестицій.

Загальна сума капітальних інвестицій протягом 2011-2015 років збільшилась на 83,1 %, що оцінюється позитивно (табл. 1). В структурі капітальних інвестицій за видами економічної діяльності сільське господарство займає незначну позицію та лише в 2015 році його частка була більш ніж 10 %, що на 4,6 % більше ніж у 2011 році.

Таблиця 1

**Динаміка капітальних інвестицій та ВВП
в сільське господарство України за 2011-2015 роки**

Показники	2011	2012	2013	2014	2015	Темп прирос- ту, %
Капітальні інвестиції, млн. грн.	16466,0	18883,7	18587,4	18795,7	30154,7	83,1
у % до загального обсягу за усіма видами економічної діяльності	9,1	7,8	6,8	7,5	13,7	4,6
ВВП вироблений в сільському господарстві, млн. грн.	253485,0	261707,0	306998,0	381227,0	558788,0	120,4
у % до загального ВВП за усіма видами економічної діяльності	8,3	8,1	9,4	10,7	12,4	4,1
Рівень інвестування сільського господарства, % до ВВП	6,5	7,2	6,1	4,9	5,4	-1,1

*Джерело: побудовано та розраховано автором на основі даних [2].